

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการฟ้อนผีฟ้านี้ ส่วนใหญ่ได้มีผู้ศึกษาถึงความเชื่อและพิธีกรรมไว้บ้าง แล้วแต่ลักษณะของพิธีกรรมในแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกันบ้างในเรื่องความเชื่อและรายละเอียดของพิธีกรรม ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฟ้อนผีฟ้าและขั้นตอนของพิธีกรรมในเฉพาะเขตอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอกสารที่เกี่ยวข้องนำมาศึกษาและแยกได้ 2 ประเด็นคือ

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชน
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อของการฟ้อนผีฟ้า

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของกลุ่มชน

จากงานวิจัยของ วิโรจน์ หีบแก้ว เรื่องประวัติศาสตร์อีสาน บริเวณลุ่มน้ำชีตอนกลาง ระหว่าง พ.ศ. 2325 – 2443 ได้กล่าวไว้ว่า “บรรพบุรุษของชาวไทยอีสานส่วนใหญ่ในปัจจุบันคือชาวลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ราบสูงโคราช สาเหตุของการอพยพคือ ภายหลังจากสมัยพระเจ้าสุริยวงษารัตนมิกราช ประมาณ ปี พ.ศ. 2223 เป็นต้นมา อาณาจักรล้านช้างได้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในระหว่างกลุ่มผู้ปกครองจนทำให้อาณาจักรล้านช้างแตกแยกออกเป็น 3 อาณาจักร คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ กลุ่มชาวลาว ซึ่งจัดเป็นชาวลาวเวียงจันทน์ ทั้งสิ้นที่อพยพเข้าสู่ที่ราบสูงโคราชมี 3 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรกเริ่มอพยพลงไปตามลำน้ำโขงแล้วตั้งอาณาจักรจำปาศักดิ์ขึ้นก่อน สาเหตุแห่งการอพยพลงไปตั้งนครจำปาศักดิ์ คือเมื่อพระเจ้าสุริยวงษารัตนมิกราชสวรรคตลง พญาเมืองแสนได้ทำการแย่งชิงราชสมบัติ เจ้าองค์หล่อโอรสของพระเจ้าสุริยวงษารัตนมิกราช จึงเสด็จหนีไปฝั่งญวน ส่วนพระมเหสีของเจ้าสุริยวงษารัตนมิกราช คือพระนางสุมังคละ ซึ่งกำลังทรงครรภ์อยู่ได้เสด็จลี้ภัยไปอยู่กับพระครูโพนเสม็ด พระครูโพนเสม็ดส่งพระนางไปอยู่ที่ภูสะง้อหอ

คำ แล้วพระนางได้ประสูติโอรสที่นั่นได้พระนามว่า เจ้าหน่อกษัตริย์ ด้วยเกรงภัยจากพญาเมืองแสน พระครูโพนเสม็ดจึงพาเจ้าหน่อกษัตริย์พร้อมด้วยไพร่พลจำนวนมากอพยพลงไปยังนครจำปาศักดิ์ ในเวลาต่อมาเจ้าหน่อกษัตริย์ได้ขึ้นครองราชสมบัติที่นครจำปาศักดิ์นี้คบุรี ในพ.ศ. 2256 ทรงพระนามว่า เจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร และเมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ทรงแต่งตั้งตำแหน่งข้าราชการแสนท้าวพระยาลาวตามแบบแผนอย่างกรุงศรีสัตนาคณหุตล้านช้างเวียงจันทน์ทุกประการ ต่อมาได้ทรงส่งขุนนางข้าราชการออกไปปกครองหัวเมืองต่างๆ ที่โปรดฯ ให้ตั้งขึ้น ได้แก่ เมืองเชียงแตง สีทันดร สีคอนเตา สาระวัน อัดปือ ตะโปน คำทองใหญ่ โขงเจียม และเมืองทุ่ง

สำหรับเมืองทุ่ง ได้โปรดฯ ให้จารย์แก้วเป็นเจ้าเมือง จารย์แก้วได้อพยพไพร่พลประมาณ 3,000 คนเศษ เข้ามาตั้งเมืองทุ่งบริเวณลุ่มน้ำชีตอนกลาง ในที่ราบสูงโคราชเมื่อ พ.ศ. 2261 เพื่อปกครองบริเวณตอนเหนือของนครจำปาศักดิ์ อาณาเขตของเมืองทุ่งในสมัยแรกตั้งเมืองมีบริเวณกว้างขวางครอบคลุมบริเวณตอนกลางของที่ราบสูงโคราชเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคืออาณาเขตทิศเหนือ จดบริเวณต้นลำน้ำยัง (สาขาแม่น้ำชี) ในบริเวณตอนเหนือของเมืองกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน ทิศใต้จดลำน้ำคั่นยุง (ห้วยขยุง) ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และศรีสะเกษในปัจจุบัน ทิศตะวันออกจดพรมแดนญวน และทิศตะวันตกจดลำน้ำพิงซู บริเวณเทือกเขาตงพญาเย็น อย่างไรก็ตามเป็นการกำหนดเขตเมืองอย่างกว้างๆ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วขอบข่ายการปกครองของเมืองทุ่ง หากได้กระจายครอบคลุมทั่วบริเวณอันกว้างขวางดังกล่าวไม่การอ้างสิทธิกำหนดอาณาเขตเช่นนี้กระทำได้นี้เนื่องจากบริเวณที่ราบสูงโคราชในสมัยนั้นมีบ้านเมืองอยู่อย่างเบาบางมาก ชาวลาวทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ซึ่งอพยพเข้ามาภายใต้การนำของจารย์แก้ว นับเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งเมือง และขึ้นตรงต่อนครจำปาศักดิ์

กลุ่มที่สอง ได้แก่ การอพยพของชาวลาวมาจากเวียงจันทน์ เข้ามาสู่ที่ราบสูงโคราชโดยตรง ภายใต้การนำของ พระวอ พระตา สาเหตุของการอพยพเกิดจาก

ความขัดแย้งทางการเมืองภายในราชสำนักเวียงจันทน์ ในสมัยพระเจ้าศิริบุญสาร พระวอและพระตา พร้อมด้วยไพร่พลอพยพออกจากเวียงจันทน์ (ในปี พ.ศ. 2310) เข้ามาอยู่เมือง หนองบัวลุ่มภูเป็นครั้งแรก แล้วได้อพยพต่อไปจนถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง ต่อมาได้ขอพระราชทานตั้งเมืองอุบลราชธานีขึ้นตรงต่อไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

กลุ่มที่สามได้แก่ กลุ่มที่อพยพออกจากเวียงจันทน์ด้วยสาเหตุความขัดแย้งทางการเมืองภายในเช่นกัน โดยการนำของเจ้าฟ้าขาวและเจ้าโสมพะมิตร อพยพเข้าสู่ที่ราบสูงโคราช เมื่อประมาณ พ.ศ. 2334 ตั้งบ้านเมืองครั้งแรกที่ริมหนองหาน สกลนคร ต่อมาจึงอพยพข้ามเทือกเขาภูพานลงมาตั้งเมืองบริเวณแก่งสำโรง ดงสงเปลือยแล้วได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ที่ราชสำนักสยาม จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านแก่งสำโรง ขึ้นเป็นเมืองกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2331¹

จะเห็นได้ว่า กลุ่มชนที่อพยพเข้าสู่ภาคอีสานนั้น คือกลุ่มชาวลาวที่อพยพมาจากอาณาจักรล้านช้าง และขยายตัวเข้ามาตั้งบ้านเมืองในเขตภาคอีสาน 3 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มที่สำคัญที่สุดคือ กลุ่มจำปาศักดิ์

และจากหนังสือประวัติศาสตร์ลาว ของ ศิลา วีระวงศ์ ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งและการอพยพของชาวลาวจากอาณาจักรล้านช้างไว้ดังนี้

“ปี พ.ศ. 2333 (ค.ศ. 1790) เมื่อสมเด็จพระสุริยวงษาแห่งนครเวียงจันทน์สวรรคตพระยาเมืองจัน ผู้เป็นเสนาบดีได้ชิงเอาราชสมบัติแล้วพระยาเมืองจันจะรับเอานางสุ้มงคลา ขึ้นเป็นเมีย (นางสุ้มงคลา เวลานั้นเป็นแม่หม้ายมีลูกชื่อ เจ้าองค์หล่อ และยังอยู่ในท้องอีกก็มี) แต่นางไม่ยอม นางจึงหนีไปพึ่งพญาติโยมของพระครูยอดแก้ว

¹ วิโรจน์ หีบแก้ว . “ประวัติศาสตร์อีสานบริเวณลุ่มน้ำชีตอนกลางระหว่าง พ.ศ. 2325-2443” (ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร , 2529) หน้า 19-22 .

วัดโพนสะเม็ก พระยาเมืองจันจะตามไปทำร้าย ท่านพระครูอีก พระครูยอดแก้วจึงพาญาติโยมของตนประมาณ 3,000 คน อพยพหนีไปจากเวียงจันทน์ และให้อัญเชิญเอานางสุ้มงคลาไปซ่อนไว้ที่ภูสะง้อ แขวงเมืองบริคัน นางจึงไปประสูติลูกอยู่ที่นั่น ตั้งชื่อว่าเจ้าหน่อกษัตริย์

ฝ่ายพระครูยอดแก้วโพนสะเม็ก ได้พาครอบครัวญาติโยมของตนอพยพลงไปตามลำดั่ง ตั้งบ้านเรือนไปตามระยะทางก็มี จนถึงประเทศเขมร พระเจ้าแผ่นดินเขมรจะให้เก็บเงินจากคนลาวอพยพคนละ 8 บาท พระครูยอดแก้วเห็นลำบากนัก จึงพาญาติโยมถอยคืบมาอยู่เมืองเชียงแตง ที่เชียงแตงท่านพระครูได้สร้างพระพุทธรูปขึ้นองค์หนึ่ง เรียกว่า พระองค์แสน (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้อัญเชิญไปไว้ที่วัดหงส์รัตนาราม ฝั่งธนบุรี ยังอยู่ที่นั่นมาจนทุกวันนี้) ภายหลังได้ย้ายมาอยู่คอนโขง และย้ายขึ้นมาถึงเมืองจำปาศักดิ์ของนางแพง นางแพงจึงมอบเมืองให้พระครูยอดแก้วปกครองว่ากล่าวสั่งสอนประชาชนๆ ก็มีความเคารพนับถือมาก ท่านพระครูยอดแก้วปกครองเมืองจำปาศักดิ์แทนนางแพง พอสมควรเห็นว่ากิจการบางอย่างพระสงฆ์จะเข้าดำเนินการไม่ได้ เช่นการตัดสินใส่โทษผู้กระทำความผิด เป็นต้น ท่านพระครูจึงให้ 'จารย์เสียง ขึ้นมาเชิญเอาเจ้าหน่อกษัตริย์ขึ้นเป็นเจ้าแผ่นดินนครจำปาศักดิ์ แล้วทำพิธีอภิเษกเจ้าหน่อกษัตริย์เป็นเจ้าแผ่นดินนครจำปาศักดิ์ ถวายนามว่า เจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร เมื่อปี พ.ศ. 2257 (ค.ศ. 1714) โดยแบ่งเขตแดนออกจากเวียงจันทน์ปากแม่น้ำโขง ทางฝั่งขวา นับแต่เมืองมุกดาหารลงไปทางด้านตะวันตก เอาเขตเมืองสุวรรณภูมิ ท่งกุลาร่องให้ และสายน้ำยังซึ่งไหลมาแต่คงหมากอีใต้เมืองนครพนมไปตกลำน้ำชี เหนือเมืองยโสธร เป็นเขตแดน (ในคำเก่าว่า หลักทอทยอดยังคู่สามต้น อันสามชวยเป็นแดน) เป็นอันว่า แขวงเมืองจำปาศักดิ์ ได้แยกออกเป็นประเทศเอกราชหนึ่งต่างหาก เป็นประเทศเอกราชที่สาม ในปี พ.ศ. 2257 (ค.ศ. 1714) ด้วยประการดังนี้ พระเจ้าสร้อยศรีสมุทรได้ธิดาของเจ้าเขมร เมืองบันทายเพชร เป็นชายาองค์หนึ่ง นางนั้นได้โอรสกับเจ้าสร้อยศรีสมุทร นามว่า เจ้าโพธิสาร พระเจ้าสร้อยศรีสมุทร ได้ตั้งข้าราชการเป็นเจ้าเมืองต่างๆ ดังนี้

- (1) ให้ 'จารย์หวดไปรักษาอนโขง เป็นเจ้าเมืองโขง
- (2) ให้ทำวสุตดาเป็นพระไชยเชษฐา ไปตั้งบ้านทางโคปากน้ำเซากอง ผังตะวันออก ขึ้นเป็นเมืองเชียงแตง และเป็นเจ้าเมืองเชียงแตง
- (3) ให้ 'จารย์แก้วไปเป็นเจ้าเมืองบ้านทุ่ง (ทุ่งกุลาร้องไห้) ตั้งขึ้นเป็นเมืองสุวรรณภูมิ
- (4) ให้ทำหมั้นข้าหลวงเดิมของนางแพง เป็นข้าหลวงเอกอาสาไปปกครองบ้านโพน ตั้งขึ้นเป็นเมือง คือเมืองสาละวันเดี๋ยวนี
- (5) ให้ 'จารย์เสียงไปเป็นเจ้าเมือง ศรีนครเขต (อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ)
- (6) ให้ทำพรหมบุตรโคตร ไปตั้งบ้านแก้ววาเริ่ม ขึ้นเป็นเมืองคำทอง
- (7) ให้ 'จารย์สุริยวงศ์ ไปรักษาด่านโพนสิม ตั้งขึ้นเป็นเมือง คือเมืองตะโพน
- (8) ให้ 'จารย์โสม ไปรักษาด่านทุ่งอัดตะปือ ตั้งขึ้นเป็นเมืองอัดตะปือ
- (9) ให้ลูกชายพระลุมไปรักษาบ้านโขงเจียง ตั้งขึ้นเป็นเมืองโขงเจียม
- (10) ให้เจ้าโพธิสาร (แม่เป็นเขมร) ไปควบคุมพวกเขมรป่าดงที่บ้านทุ่งบัวศรี ตั้งบ้านทุ่งบัวศรีขึ้นเป็นศรีจำบัง¹

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม ได้กล่าวถึงการอพยพและการตั้งบ้านเมืองในเขตภาคอีสาน ในหนังสือ แอ่งอารยธรรมอีสาน ไว้ดังนี้

“พอสิ้นรัชกาลของพระยาสุริยวงษาไม่นาน อาณาจักรล้านช้างก็เกิดความวุ่นวาย อันเนื่องมาจากการแย่งชิงความเป็นใหญ่กันเองภายใน จึงเป็นเหตุให้มีการแบ่งแยกออกเป็นสองแคว้น คือ หลวงพระบาง อยู่ทางเหนือ และเวียงจันทน์อยู่ทางใต้”

“...ผลจากการขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกดังกล่าวนี้ เป็นเหตุให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายของเจ้านายหรือขุนนางและประชาชน ออกไปตั้งหลักแหล่งในที่ถิ่นต่างๆ

---

¹ ศีลา วีระวงศ์, ประวัติศาสตร์ลาว (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มณฑลพรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2539) , หน้า 162-164 .

บางกลุ่มก็ตั้งเป็นบ้านเมืองอิสระ บางกลุ่มก็ตั้งบ้านเมืองขึ้นในเขตอาณาจักรไทยหรือไม่ก็ญวน

ณ แคว้นหลวงพระบาง พระยากิ่งกิสราช วิวาทกับเจ้าอินทโหม และเมื่อพระยากิ่งกิสราชสิ้นพระชนม์แล้วพระยาอินทโหมก็ปกครองบ้านเมืองต่อมา แต่ต้องประสบปัญหาโดนรุกรานจากพวกพม่า จนในที่สุดทางไทยมีกำลังกล้าแข็งกว่าสมัยธนบุรี ทางหลวงพระบางก็ขอเป็นเมืองขึ้นกับไทย

ส่วนทางเวียงจันทน์นั้นต่อมามีการช่วงชิงอำนาจกันจนเป็นเหตุพระครูโพนสะเม็ก ซึ่งเป็นพระเถระที่มีคนนับถือมากต้องพาเชื้อสายของกษัตริย์ลาวไปตั้งเมืองใหม่อยู่ที่นครจำปาสัก และประกาศเป็นอิสระไม่ขึ้นกับเวียงจันทน์"

"ผลของการขัดแย้ง การแยกตัวของเจ้านายหรือขุนนางพร้อมด้วยผู้คนออกไปตั้งหลักแหล่งชุมชนอยู่ใหม่นอกอาณาเขต อย่างเช่น เข้ามาอยู่ในภาคอีสานของไทย ซึ่งมีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะลี้ภัยทางการเมืองได้และเมื่อเข้ามาแล้วก็ขอสวมมิกัดดีขึ้นต่อแผ่นดินไทย ซึ่งเรื่องนี้ทางกรุงเทพฯ ไม่มีอะไรขัดข้อง เพราะเป็นผลดีในการปกครอง กล่าวคือ ในขณะที่ทางกรุงเทพฯ ถือว่าหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชนั้น ก็มีการสนับสนุนบรรดาลาวลี้ภัยให้ตั้งเป็นชุมชนและเป็นเมืองขึ้น โดยมีฐานะเป็นหัวเมืองภายในขึ้นกับเมืองใหญ่ๆ เช่น เมืองนครราชสีมา เป็นต้น

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นั้นมีหัวเมืองเกิดขึ้นมากมาย บางแห่งมีหมู่บ้าน เพียง 30-40 หลังคาเรือน และมีผู้คนเพียง 300-400 คน ก็ตั้งเป็นเมืองแล้ว..."¹

---

¹ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม , แอ่งอารยธรรมอีสาน (กรุงเทพฯ : พิชมณศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ , 2533) , หน้า 265 – 267 .

จากการอพยพโยกย้ายของกลุ่มลาวล้านช้างได้เกิดเมืองแห่งใหม่ขึ้นมากมาย ในภาคอีสาน ดังในพงษาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานของ หม่อมอมรวงษ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม คเนจร) ได้เรียบเรียงไว้สรุปได้ว่า “เมื่อพระครูโพนเสม็ด พาผู้คนมาตั้งบ้านเรือน ในเขตจำปาศักดิ์แล้วได้ให้เชื้อสายขุนนางออกไปสร้างบ้านเรือนในที่ต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มจารย์แก้ว เป็นผู้รักษาเมืองท่ง ภายหลังเรียกเมืองท่ง (คือเมืองสุวรรณภูมิเดิมนี่) ต่อมาในสมัยธนบุรี ลุจลศักราช 1134 ปีมโรง จัตวาศก (พ.ศ. 2315) พระยาพรหม พระยากรมท่า ย้ายเมืองท่งไปตั้งที่ดงท่าเสา ขึ้นเป็นเมือง ชนนานามว่า เมืองสุวรรณ ภูมิ ลุจลศักราช 1137 ปีมแม สัปตศก (พ.ศ. 2318) ท้าวทนต์เจ้าเมืองท่งคนเก่าซึ่งหนีไป อยู่ ณ บ้านกุดจอก เข้าหาพระยาพระพรหม พระยากรมท่า ฯ เห็นว่าท้าวทนต์มีผู้คนบ่าว ไพร่ ควบคุมอยู่มาก จึงมีใบบอกไปยังกรุงธนบุรีขอตตั้งท้าวทนต์เป็นเจ้าเมือง ยกบ้านกุ่ม ขึ้นเป็นเมืองร้อยเอ็ดเก่าเป็นเมือง... ลุจลศักราช 1154 ปีชวด จัตวาศก (พ.ศ. 2335) เมืองแสนสุวรรณภูมิไม่ถูกกับเจ้าเมือง อพยพมาตั้งบ้านหนองกอกแก้ว สมัครทำราชการขึ้นอยู่กับเจ้านครราชสีมา ฯ จึงบอกกราบบังคมทูลขอตตั้งให้เมืองแสนเป็นพระจันต ประเทศ ยกบ้านหนองกอกแก้วขึ้นเป็นเมืองชนบท ขึ้นกับเมืองนครราชสีมา แบ่งเอา ดินแดนเมืองสุวรรณภูมิไปตั้งแต่ตำบลบ้านกุ่มทอง ไปจนถึง หนองกอกแก้ว เป็นเขต เมืองชนบทแต่ครั้งนั้น

ลุจลศักราช 1159 ปีมะเส็ง นพศก (พ.ศ. 2340) ฝ่ายเพี้ยเมืองแพน บ้านชีโล้น เมืองสุวรรณภูมิ เห็นเมืองแสน ได้เป็นเจ้าเมืองชนบทก็อยากได้เป็นบ้าง จึงเกลี้ยกล่อมผู้ คนได้ในบังคับ สามร้อยเศษ จึงสมัคขึ้นอยู่ในเจ้าพระยานครราชสีมา แล้วขอตตั้งเป็นบึง บอน เป็นเมือง เจ้าพระยานครราชสีมาได้มีใบบอกมายังกรุงเทพ ฯ จึงโปรดเกล้า ฯ ตตั้งให้ เมืองแพนเป็นที่พระนครบริรักษ์เจ้าเมือง ยกบ้านบึงบอน ขึ้นเป็นเมืองขอนแก่น ขึ้น เมืองนครราชสีมา”¹

¹ หม่อมอมรวงษ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม คเนจร) , พงษาวดารหัวเมืองมณฑลอีสาน (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาอุดรธานี (จิตร จิตตะยโสธร) 9 ธันวาคม 2516) , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์ , 2516) , หน้า 16.

จากพงศาวดารดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีการตั้งขยายเมืองเข้ามาในเขตภาคอีสานตอนกลาง คือเมืองชนบท และเมืองขอนแก่น ซึ่งคือกลุ่มชนลาว ที่อพยพสืบเนื่องมาจาก เมืองสุวรรณภูมิ และจำปาศักดิ์ นั้นเอง และคนในเมืองชนบทนี้เองได้อพยพมาตั้งบ้านพระยืนในสมัยต่อมา

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อของการพ่อนผีฟ้า

พระอนุวัตร เขมจารีเถระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ คติความเชื่อของชาวอีสานไว้ว่า “คติความเชื่อประเพณีฟ้าแถน ฆราวชนับถือสืบทอดมาแต่ยุคไทยเราอยู่ในน่านเจ้า อันเป็นอาณาจักรของจีน ศัพท์วงฟ้า หมายถึง ผีอยู่บนฟ้า ผีใต้ ผีไท้เทิง ศัพท์ว่าแถน หมายถึงเอาพญาแถน เป็นชื่อนครหลวงของไทย คือ“เมืองแถน” เรียกสั้นๆ ว่าฟ้าแถน ในพงศาวดารล้านช้าง ภาค 70 กล่าวถึง ขุนลอคำ (พญาแถนฟ้าคั้น) ส่งโอรสคือขุนบรมหรือบุญสม ลงมาครองทางใต้ คือนาน้อยอ้อยหนู (เมืองแถน) ซึ่งเป็นต้นตระกูลไทยน้อย พระองค์ปกครองเผ่าไทยรับความเจริญรุ่งเรืองมีโอรสคนหัวปี ชื่อ ขุนลอ ส่งมาครองเมืองขวา (ซ้าย) เชียงทอง คือนครหลวงพระบาง ส่งโอรสทั้งหมดให้ไปครองหัวเมืองต่างๆ ไพร่ฟ้าประชาชนอพยพลงมาเป็นกำลังสร้างบ้านแปลงเมือง เผ่าไทยน้อย ได้นับถือฟ้าแถนจึงพลอยมาเป็นการนับถือผีฟ้า ผีแถน ผีไท้ ผีไท้เทิง ผีค้ำ คติความเชื่อ ผีฟ้า ผีแถน จึงเป็นประเพณีแขนงหนึ่งของชาวอีสาน อันมีในทางประวัติศาสตร์”¹

ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวไว้ในเรื่องความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน เกี่ยวกับเรื่องผีแถน หรือผีฟ้าแถนไว้ว่า

“ในความเชื่อของสังคมนั้น เชื่อว่าผีที่ยิ่งใหญ่กว่าผีทั้งหลายนั้นคือ ผีแถน มีลักษณะเป็นเทพมากกว่าเป็นผี นั่นคือ ผีแถนผู้สร้างโลก สร้างสรรพสิ่งต่างๆ ให้แก่โลก ดังปรากฏอยู่ในนิทานเรื่องขุนบรมและยังเชื่อว่ามนุษย์นั้น ติดต่อกับแถนได้ในสมัยก่อน

¹ พระอนุวัตร เขมจารีเถระ , คติความเชื่อของชาวอีสาน (วัฒนธรรมพื้นบ้าน ; คติความเชื่อ) (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536) , หน้า 30-31 .

เช่น อาจจะขอร้องให้พญาแถนช่วยเหลือดับยุคเข็ญแก่มนุษย์โลกได้ แต่ภายหลังพญาแถนอดทนต่อความรำคาญ ของมนุษย์ไม่ไหว จึงไม่ยอมให้ติดต่ออีกนอกจากนี้ ชนชั้นปกครองมีเชื้อสายสืบมาจากพญาแถนอีกด้วย

แต่ในการศึกษาพิธีกรรมในรอบปีของสังคมอีสานแล้วไม่ปรากฏว่าพิธีกรรมใดๆ ที่เป็นพิธีกรรมที่เช่นสรวง บวงพื้พญาแถนโดยตรง แต่อาจจะมีพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องอยู่บ้าง เช่น การแห่บั้งไฟ ลำผีฟ้าผีแถน (รักษาโรค)¹

และในเรื่องผีฟ้านี้ ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวไว้อีกว่า

“การรำผีฟ้าเพื่อรักษาโรค บางแห่งเรียกว่า “รำผีแถน” เป็นการรักษาโรคแบบหนึ่งของชาวอีสาน โดยมีความเชื่อว่าโรคที่เกิดจากการกระทำของภูติผี หรือโรคที่ไม่ทราบสาเหตุ ญาติพี่น้องจะหาหมอทำ (ธรรม) มาทำพิธี ตั้งขันห้า ขันแปด (เครื่องบูชา) และมีหมอแคนมาเป่า เจ้าพิธีจะรำแบบหมอลำเนื้อความในทำนองขับไล่ผี และเชิญพญาแถนมาช่วยปกป้องคุ้มภัยแก่คนไข้ เจ้าพิธีจะอยู่ในลักษณะภวังค์ เหมือนคนทรง สามารถถามไถ่อาการคนไข้หรือสาเหตุการเจ็บป่วยได้ เช่น ผิดผี หรือชะตาถึงเคราะห์ จะต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ หรือเช่นผี เสียดผี ฯลฯ ซึ่งรวมอยู่ในพิธีรำผีฟ้าผีแถนนี้ด้วย ลักษณะการรักษาโรค โดยวิธีรำผีฟ้าผีแถนนี้ เป็นความเชื่อเรื่องภูติผี วิญญาณ ของสังคมอีสาน ซึ่งไม่อาจอธิบายตามแนววิทยาศาสตร์ได้ แต่ผู้เจ็บป่วยก็มักจะหายจากโรคภัยไข้เจ็บนั้นหลังจากทำพิธี”²

จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวถึงการรำผีฟ้าไว้ในเรื่องบทบาทหมอลำต่อสังคมอีสานไว้ว่า

¹ธวัช ปุณโณทก , คติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน (วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ) (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536) , หน้า 371 –372 .

²เรื่องเดียวกัน , หน้า 375 .

“ตำนานเกี่ยวกับกำเนิดหมอลำเล่าว่า เมื่อครั้งปฐมกับบี พญาแถนผู้เป็นใหญ่บนสวรรค์ ได้ส่งลูกหลานลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ ครั้งอยู่ต่อๆ มามีความเจ็บไข้ได้ป่วยเกิดขึ้น ไม่มียารักษา จึงได้เถาวัลย์ที่เรียกว่า เครือเขากาด ไปกราบทูลพญาแถน พญาแถนบอกว่ามีใครเจ็บป่วยจงแต่งเครื่องบูชาด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อบอกกว้างระลึกถึงพญาแถนและปู่ ย่า ตา ยาย โดยพูดถ้อยคำที่ดังงามด้วยทำนองที่ไพเราะ เมื่อพญาแถนทราบจะลงมาช่วยรักษา ความเชื่อเรื่องนี้ทำให้เกิดการลำเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บเรียกกันว่า ลำสอง ลำทรง ลำผีไต้ ลำผีแถน”¹

และการลำผีฟ้าหรือการพ้อนผีฟ้ายังปรากฏในงานเขียนของ ดวงเดือน บุญยวง นักวิชาการลาว กล่าวไว้ในหนังสือ แนวคิดและฮัตครอง ทำวฮั่ง ทำวเจื่อง ไว่ดังนี้

“ความจริงในสังคมของชาวลาว-ไต ที่สะท้อนออกไปในตำนาน ทำวเจื่องกระทั่งถึงปัจจุบัน ผู้เทียมหรือผู้ที่วิญญูณแถน หรือเจ้าถิ่น เจ้าฐาน เข้ามาสิงเพื่อติดต่อสื่อสารกับคนนั้น มักจะเป็นผู้หญิง เป็นส่วนใหญ่ ที่เรียกว่า นางโย หรือนางเทียม ในมหากาพย์ทำวฮั่ง เวลานั้นนางจ๋อมทำพิธีเชิญแถนลงมาแต่ช่วง แถนก็เข้าสิงนางนางเทียม ดังบทกลอน หน้า 24 พรรณนา ไว่ดังนี้

1	หอมกินคู้ฮัดฮ่วง	สมจันท์
	สาวกัแหนความเทญเหนียวลม	ลงพ้อม
	ผีก็ผันศูนย์เข้าถือนาง	คุมปี
	เนือตเนือตเบืองคิงค้อม	ลันสาย
2	สว่า สว่า ก้องทุกที่	มะฮามขวาง
	ฮม ฮม ชาวเซียงเคือกกล่าวหัว	หุมย่อง

¹จาวรณ ธรรมวัตร , บทบาทหมอลำต่อสังคมอีสาน (วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศิลปกรรมเล่ม 2) , (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536) , หน้า 138.

นางโยสร้อยเสียงหวาน
เขากั๊พมปีพ้อมหลายกั๊อง

ขับคว่าง
กั๊อมเสียง"¹

ในพงศาวดารล้านช้าง และนิทานเรื่อง ขุนบรมได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องผีแถน ผีฟ้า ไว้ดังนี้

“กาลเมื่อก่อนนั้น ก็เป็นดินเป็นหญ้าเป็นฟ้าเป็นแถน ผีแถนเที่ยวไปหากันปะขาด เมื่อนั้นยังมีขุนใหญ่ 3 คน ผู้หนึ่ง ชื่อขุนคาน อยู่สร้างบ้านเมืองลุ่ม กินปลา เอ็ดนาเมืองลุ่มก่อนข้าว เมื่อนั้น แถนจึงใช้ให้มากล่าว แก่คนทั้งหลายว่า ในเมืองลุ่มนี้กินข้างให้บอก ให้หมาย กินแลงกินงายก็ให้บอกแก่แถน ได้กินขึ้นก็ให้สงขา ได้กินปลา ก็ให้รอยแก่แถน เมื่อนั้นคนทั้งหลายก็บ่ฟังความแถน แม้ใช้มาสองที่สามทีก็บ่ฟังนั้นแล

แต่นั้นแถนจึงให้น้ำท่วมเมืองลุ่ม ลีตเลียงท่วมเมือง เพียงละลาย คนทั้งหลายก็ฉิบหายมากนักชะแล

ยามนั้นปู่กลางเชิงและขุนเด็ก ขุนคาน รู้ว่าแถนเคียดแก่เขาๆ จึงเอาไม้ขาแรงเอ็ดแพ เอาไม้แปงเรือนเอ็ดพวง แล้วเขาจึงเอาลูกเมียเข้าอยู่ในแพนั้น แล้วน้ำจึงพัดเขาขึ้นเมืองบน ขนเอาเมืองฟ้าพุ้นแล

พญาแถนจึงถามเขาว่า สูจักมาเมืองฟ้าตุนีเอ็ดสัง เขาจึงบอกเหตุการณ์ทั้งหมด พญาแถนจึงว่าดูใช้ให้ไปกล่าวแก่สูสองสามทีให้ยำแถน ยำผีเดมา ยำเจ้ายืนกาย สูสังบ่ฟังคำกูจึงเท่าสูแล้ว”²

¹ ดวงเดือน บุนยวง . แนวคิดและฮีดครอง ท้าวฮุ่ง ท้าวเจือง . (กรุงเทพฯ : พิศณศพรินตัง เซ็นเตอร์ , 2540) , หน้า 56 .

² ประชุมพงศาวดาร เล่ม 1 , ภาคที่ 1 และ 2 . (กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์ , 2506) , หน้า 389-390 .

และเชื่อกันว่าผีแถนนี่เองทำให้เกิดมนุษย์ และสั่งสอนมนุษย์ให้รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ และสั่งสอนมนุษย์ให้เคารพต่อพ่อแม่ แม้จะตายล่วงไปแล้ว

“ท่านปู่กลางเชิงเล่าบอกให้เขาไหว้พ่อ แม่เขาแล้วให้ส่ง เมียนซากผู้ออกมาทางผู้ ลือให้เผาเสีย เก็บตุ๊กล้างสร้อยสี ให้แบ่งเถียงใส่ลูกไว้ ให้ไปส่งข้าวน้ำซุ่มมือ ผู้ออกทาง ผู้ขึ้นให้ฝังเสียแล้วแบ่งเถียงกวมไว้เล่า ให้ไปส่งข้าวส่งน้ำซุ่มวัน คั้นเขาไปบ่ได้ ปู่กลางเชิง บอกให้แต่งเพื่อนข้างเหล่า ไหว้ห้าห้องเรือนเขาแล้วให้เขาเรียกพ่อ แม่เขาผู้ตายนั้นมากิน หิ้นแล”¹

ในตำนานขุนบรมนี้เองได้กล่าวถึงการบอกกล่าวบูชาแถนไว้ดังนี้ “ตั้งแต่นี้เมื่อ หน้า ชาวลุ่มนี้ได้กินขึ้นให้ส่งขาแก่แถนได้กินปลาให้ส่งรอยแก่แถน ให้เห็ดแหวนเห็ดหัว ส่งล้าม ให้แถนแต่มีลวงคะลำแก่ผู้ชาย มีอรวายให้คะลำแก่ผู้หญิง เดือนเจียง ให้คะ ลำพื้น มีอกดมือกาบเดือน ให้คะลำพื้น มีอระวาย พักบาททอย่าราน พักบาท ขวานอย่าป่า ฟินหาบน้ำอย่าตัก สากอย่าตำอย่าร่อน ได้จึงจะดีก็สูญตาย”²

ในเอกสารงานชุมชนมแพทย์แผนไทย และสมุนไพรแห่งชาติครั้งที่ 2 ของกระทรวง สาธารณสุข ได้กล่าวถึงการรักษาด้วยการล่าผีฟ้า ไว้ว่า

“ผีฟ้าเป็นคติดั้งเดิมของชาวอีสานที่มีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมและอุปการคุณ ก่อให้เกิดความสามัคคี สงบสุข ในสังคม และเสริมสร้างพลังจิตใจการต่อสู้กับโรคภัย ผีฟ้าเป็นผีที่มีอำนาจและอยู่ในฐานะที่สูงกว่าผีอื่นๆ ผีฟ้าอยู่บนฟ้า มีชาวบ้านภาคอีสาน เป็นจำนวนมากที่เชื่อว่าการล่าผีฟ้าสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้

¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 392 .

² เรื่องเดียวกัน , หน้า 394 – 395 .

การรำผีฟ้าเป็นพิธีกรรมการรักษาความเจ็บป่วยโดยมีพื้นฐานความเชื่อผีฟ้า ซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่พวกตนเคารพ สักการะ ที่คอยช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยหรือ ในภาวะความเดือดร้อน โดยการประกอบพิธีอัญเชิญมาช่วยขจัดปัดเป่าโรคร้าย

กระบวนการรักษาพยาบาลของหมอลำผีฟ้า แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการ เชิญหมอไปที่บ้าน ดูอาการผู้ป่วย
2. พิธีกรรมธรรมดา ดูสาเหตุของการป่วยจากคายน
3. การรักษาพยาบาลโดยผีฟ้า แนะนำการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย
4. พิธีกรรมเครื่องส่งเก้าส่องดูขอให้ผู้ป่วยเป็นลูกศิษย์ผีฟ้า
5. หลังเสร็จพิธีกรรม นำคายนไปขึ้นฮ่าน"¹

ก่อ สวัสดิ์พานิชย์ ได้กล่าวถึงเรื่องผีฟ้า ในหนังสืออีสานเมื่อวันวาน สรุปได้ว่า

“ผีฟ้าไม่ใช่ผีและก็ไม่ใช่เทวดาด้วย ชาวอีสานเรียกเทวดาว่าเทวดา เหมือนกับคนภาคกลาง เข้าใจว่าผีฟ้าเป็นวิญญาณของคนดีที่ได้ขึ้นไปอยู่บนฟ้า รู้สึกจะเป็นนามธรรมมากกว่าผีชนิดอื่นต่างๆที่ผีทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วต่างก็เป็นนามธรรมเหมือนกัน ผีฟ้ามีหน้าที่ช่วยเหลือคนที่ได้รับภัยอันตรายหรือเจ็บป่วยคนธรรมดาจะไปออกปากขอผีฟ้าลงมาช่วยเหลือไม่ได้ จำต้องมีสื่อกลางซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “หมอลำผีฟ้า” หรือ “รำผีฟ้า” ส่วนเทวดานั้นชาวบ้านอ้อนวอนขอร้องเองโดยไม่ผ่านหมอลำ หมอลำผีฟ้าเป็นผู้หญิง หัวหน้ามักจะเป็นหญิงแก่ ส่วนผู้ชายไม่จำกัดอายุ ผมเคยเห็นเด็กผู้หญิงบางคนรำผีฟ้าร่วมกับผู้ใหญ่หลายครั้ง

การรำผีฟ้านี้เขารำเพื่ออ้อนวอนให้ผีลงมาช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยหรือได้รับภัยพิบัติอย่างหนัก ส่วนใหญ่มักรำต่อหน้าคนป่วย หรือไปรำที่บ้านของคนๆ นั้น คำว่า รำในที่นี้หมายถึงฟ้อนรำ ไม่ใช่ลำเหมือนหมอลำ ซึ่งเป็นการท่องกลอน เพื่อเล่าเรื่องให้คนฟัง

¹ เอกสารงานชุมนุมแพทย์แผนไทยและสมุนไพรแห่งชาติครั้งที่ 2 กระทรวงสาธารณสุข (28 พฤษภาคม – 6 มิถุนายน 2541) , หน้า 2 .

เวลารำผีฟ้า หัวหน้าวงจะจุดธูปเทียน บวงสรวงเทวดาอารักษ์ และเชิญผีฟ้าให้ลงมาดู การพ้อนรำ บางทีก็มีการร้องประกอบด้วย เนื้อร้องไม่มีอะไรมากนัก ส่วนใหญ่ เป็นการกล่าวเชิญผีฟ้าลงมาดูและผู้เจ็บป่วย นอกจากนั้น เป็นเสียงเอื้อนตามเพลง แทบทั้งสิ้น ดนตรีประกอบมีแคน การรำก็ยืนรำอยู่กับที่เคลื่อนไหว ร่างกายน้อยเต็มที่ ส่วนใหญ่ใช้แขน และมีมือออกท่าทางง่ายๆ ดูคล้ายกับเป็นการรำเพื่อสวดจิตหรือรำเป็นพิธีทางศาสนา การรำผีฟ้านี้ใช้เวลานานมาก บางทีรำกันทั้งวัน ส่วนการร้อง และการเอื้อนนั้นเข้าใจว่า ไม่มีระเบียบแบบแผนสุดแต่หัวหน้าวงจะเห็นสมควร กล่าวกันว่า หมอผีดีๆ อาจช่วยคนป่วยให้หาย เจ็บป่วยได้ด้วยการรำเพียงครั้งเดียว รายที่ป่วยหนักๆ ก็มีการรำเพื่อช่วยเหลือมากกว่าหนึ่งครั้ง”¹

บุญเลิศ จันทร ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง แคน ดนตรีพื้นเมืองภาคอีสานว่า

“พวกลูกหลานชาวลาวที่เกิดมาในรุ่นหลังๆ ยังได้สืบทอดประเพณีของปู่ย่า ตายาย ของตนไว้ต่อไป ที่สำคัญเรื่องหนึ่งก็คือประเพณีการทรงเจ้าเข้าผีที่เรียกว่า “ผีฟ้า” เพราะเชื่อว่า “ผีฟ้า” คือเทพเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ที่จะคุ้มครองปกป้องรักษาโรคภัยไข้เจ็บมิให้เกิดขึ้นได้ จึงมีประเพณี “การลงผีฟ้า” ก็คือการอัญเชิญผีฟ้าหรือเทวดาเข้ามาสิงร่างของผู้เข้าทรง และเมื่อเข้าทรงแล้วเทวดาที่อยู่ในร่างของผู้เข้าทรง (ส่วนมากเป็นผู้หญิง) ก็จะรำรำสนุกสนานเบิกบานโดยมีเสียงแคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบการขับร้องรำยรำ

การลงผีฟ้า บางที่เรียกว่า “ลงอ้อ” หรือ “ลงขวง” ทั้ง 3 ชื่อนี้ขอให้เข้าใจว่าอันเดียวกันคือ การทรงเจ้าเข้าผีของชาวพื้นเมืองที่มีเชื้อสายมาจากลาวตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการลงผีฟ้านั้นได้นำเอา “แคน” มาบรรเลงเป่าประกอบการลงผีฟ้าด้วย ดังนั้น

---

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, อีสานเมื่อวันวาน พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ เรือนแก้วการพิมพ์, 2534), หน้า 227-228 .

แคนจึงเป็นเครื่องดนตรีที่นอกจากจะมีไว้สำหรับเป่าเล่นเพื่อความสนุกสนานบันเทิงแล้ว
ยังเป็นเครื่องดนตรีสำหรับบวงสรวงเทพเจ้าด้วย”¹

อุดม บัวศรี ได้กล่าว ถึง ฆ้อง ในความเชื่อแบบอีสาน ไว้ดังนี้

“ฆ้อง ฆ้อง คือฆ้องชั้นสูงที่มาจากชั้นฟ้าหรือป่าหิมพานต์ เรียกฆ้อง ฆ้อง บาง
แห่งเรียกฆ้องฟ้า ฆ้องฟ้า หรือ ฆ้อง ฆ้อง ฆ้อง จะไปทำร้ายคน ชอบสนุกและมักจะแนะนำ
พยากรณ์โรคภัยไข้เจ็บให้ทราบ และบอกวิธีรักษาให้หายได้ด้วย บางทีผู้ป่วยได้ฟ้อน
รำกับฆ้อง ฆ้อง ก็หายเป็นปลิดทิ้ง บางทีคนอีสานเรียกกันว่า “ลำฆ้อง” ก็มี

ฆ้อง ฆ้อง นี้เมื่อถูกอัญเชิญให้ลงมาเข้าสิงหมอทรงหรือส่องแล้ว ก็จะมีการ
เจรจาที่สนุกสนานกัน เสร็จจระแล้วก็กลับ หมอธรรม จะไม่มาเกี่ยวกับฆ้อง ฆ้อง
เพราะการปฏิบัติฆ้องประเภทนี้จะต้องใช้วิธีเจรจา เอาอกเอาใจสารพัด จึงจะประสบผล
สำเร็จ ไม่นิยมใช้ความรุนแรง ฉะนั้นผู้ทำพิธีจึงมักเป็นผู้หญิงที่เรียกว่า หมอทรงหรือ
หมอส่อง (MEDIUM) ซึ่งการมีวิธีและเทคนิคโดยเฉพาะ”²

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มคนอีสานในปัจจุบันคือชนลาวที่อพยพมาจากอาณาจักร
ล้านช้าง เพราะเกิดความขัดแย้งภายในอาณาจักรนั่นเอง และขยายตัวลงมาทางด้านใต้
ตามลำน้ำโขง และก่อตั้งเมืองใหม่ ตามลำน้ำโขงลงมา ที่สำคัญคือการอพยพ ลงมา
สร้างเมือง จำปาศักดิ์ และขยายอิทธิพลสร้างบ้านแปลงเมืองในเขตภาคอีสานใน
ปัจจุบัน เมืองที่สำคัญในเขตภาคอีสาน คือน เมืองสุวรรณภูมิ ที่เป็นเมืองแม่ของของหัว
เมืองในภาคอีสาน ที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือเมืองชนบทและเมือง
ขอนแก่น

¹ บุญเลิศ จันทร์ , แคนดนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน , (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ ,
2531) , หน้า 51-52 .

² อุดม บัวศรี , มหาอุดมลิขิตไว้ให้คนึง , (ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา , 2541) ,
หน้า 214 .

นอกจากการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเมืองในเขตภาคอีสานแล้ว กลุ่มชนลาวล้านช้าง ยังได้นำเอาประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง คติความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิต ไม่เปลี่ยนแปลง จากเดิม โดยเฉพาะการนับถือ และบูชาผีฟ้าหรือผีแถนที่ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้ระยะเวลาจะล่วงเลยมานับร้อยๆ ปี โดยเฉพาะการพ่อนผีฟ้า เพื่อรักษาโรคและการพ่อนรำเพื่อบูชาผีฟ้า ซึ่งจะได้กล่าว ในบทต่อไป